

GUY SORMAN:

Friheten bryter fattigdomen

*Tredje världen frestas idag både av kapitalismen och socialismen, samtidigt som ekonomisk liberalisering visar sig ge de bästa resultaten i en rad u-länder, hävdar journalisten Guy Sorman i denna sammanfattning av hans nya bok *La nouvelle richesse des nations* (Fayard. 1987).*

Efter att under loppet av tre år ha undersökt läget i 18 länder har jag övertygats om, att Tredje världens människor är offer för en dålig politik byggd på falska idéer. Genomgående har de länder lyckats, som valt en utveckling med öppenhet för omvärlden, och som sökt uppmuntra en privat, decentraliserad och kapitalistisk ekonomi. De stater däremot som skärmat av sig, centraliserat och valt offentliga lösningar har misslyckats.

Ingen underutveckling kan förklaras utifrån landets naturtillgångar. Taiwan har inga sådana tillgångar, och Singapore lider under sitt ekvatorialklimat. Elfenbenskusten har haft betydande framgångar fast dess belägenhet är ungefär lika ofördelaktig som grannarna Ghanas och Guineas, vilkas utveckling är katastrofal.

Inte heller förhållandet mellan kultur och ekonomisk utveckling torde vara avgörande. Så ansågs t ex Sydkorea i ett århundrade som förebilden för ett orörligt samhälle. Inte heller verkningarna av imperialismen är avgörande. Pakistan, som avknoppats från samma imperium som Indien, växer likväl dubbelt så snabbt som detta. Asiens fyra "drakar" — Sydkorea, Singapore, Taiwan och Hongkong — har alla upplevt den japanska koloniseringen. I Östafrika har Tanzania gått tillbaka sedan briterna lämnade det, medan Kenya gått framåt. I samtliga fall är den enda rörliga faktorn den ekonomiska väg som valts efter självständigheten.

*Guy Sorman är journalist och har tidigare utgivit bl a *La solution libérale* (1984) och *L'état minimum* 1985.*

Makt och elände

Mina studier visar, att globala, naturliga och kulturella omständigheter knappast är avgörande för den ekonomiska framgången. Visst spelar dessa faktorer in.

Men det verkliga valet i Tredje världen står mellan en politik som försvårar givna handicap och sådana som ökar handlingsförmågan.

Det är redan ett erkänt faktum, att centraliserat beslutsfattande, planering och kollektivisering torde komma att hämma framsteget i Tredje världens länder under kanske en generation framåt. Den verkliga debatten borde därför föras inom kapitalismens egna ramar. Valet står nämligen mellan statskapitalism och liberal kapitalism.

Statskapitalismen bygger på att den offentliga förvaltningen har monopol på ekonomiska initiativ. Det förutsätts även kontroll av utrikeshandeln och centraliserade investeringar. Exempel utgör Brasilien eller Indien, där det på detta sätt har skapats mäktiga industrier, starka regeringar och en borgerlig klass vars intressen sammanfaller med de styrandes. Men den stora massan av folket är, både i Indien och Brasilien, totalt utelämnad. Statskapitalismen har bokstavligen brutit itu dessa länder.

Alternativet är en mer öppen, decentraliserad kapitalism, som den man möter exempelvis på Taiwan. Utvecklingen där har skett med hela befolkningens medverkan. Social rättvisa skapades parallellt med det ekonomiska uppsvinget. Korea visar hur statskapitalismen gradvis kan ge plats för en liberal kapitalism. Indien kan komma att välja samma väg. Kina överväger idag kapitalismen utan att ha tagit något avgörande steg mot den.

Varhelst jord förstatligats och bönder ruinerats genom extremt låga priser eller korrumpierade mellanhänder har hungern kommit i släptåg, som i Tanzania och Senegal. Jordbruket kan också kollapsa,

som i Argentina. Där böndernas ekonomiska bärkraft respekterats — som i Indien, Thailand eller Elfenbenskusten — eller har återskapats — som i Kina — har däremot jordbruksproduktionen satt fart.

Asien var till för 20 år sedan hungerns kontinent. Idag däremot har detta problem nästan helt försvunnit. Asiens "Gröna revolution" bestod i att välja det mest avancerade utsädet och i övrigt förlita sig på de lokala böndernas egna initiativ. Hela Asien producerar idag trots sitt klimat skördeöverskott. Att Afrika missat den gröna revolutionen har politiska orsaker. Hungerkartan sammanfaller i stort sett med krigskartan: jämför Etiopien, Sudan och Moçambique.

Demografisk myt

En av de myter som idag råder beträffande Tredje världen är att en för stark befolkningstillväxt skulle hindra utvecklingen. Visst bör födelsetalen i dessa länder minska. Men faktum är att en majoritet av Tredje världens människor valt att ha många barn som en form av pensionsförsäkring. Indiens och Kinas strävan att bedriva födelsekontroll strider mot befolkningens nedärvda vanor just därför att dessa bygger på en uppenbar ekonomisk logik. Genuin utveckling kommer säkert att medföra att familjerna i sitt egenintresse minskar barnantalet, detta även utan regeringsingripanden. Så sker redan i Thailand och Taiwan. Den "demografiska explosionen" är idag inget att frukta. Befolkningstätheten i Indien eller Kina är inte högre än i Nederländerna. I dessa länder äter man även mer och bättre än för 30 år sedan, när befolkningen bara var hälften så stor som idag.

Internationell hjälp är en annan "icke-lösning". Det är ingen tillfällighet att Tanzania, det afrikanska land som erhållit mest ekonomisk hjälp, också är kontinentens fattigaste. I de flesta fall används internationell hjälp för att stödja den lokala byråkratin och för att permanenta de åtgärder som framkallat fattigdomen. U-landshjälp — eller humanitär hjälp — kan vara berättigad av diplomatiska eller politiska skäl men den har inget med utveckling att göra.

Tredje världens utlandsskuld är också ett område där myterna döljer verkligheten. Problemet här är inte fattigdomen, utan oskicklig hantering av erhållna lån. Av de summor som västerländska banker lånat har sålunda merparten inte investerats i länderna själva utan förbrukats direkt, eller förts över till utländska bankkonton. Det är därför inte västerländska bankmän som driver de fattiga in i hunger utan dessa länders egna eliter. Den bästa lösningen för sådana länder torde vara att följa Internationella Valutafondens råd och omförhandla lånen.

Märkligt nog är inte demokratin alltid avgörande för det ekonomiska framåtskridandet. I Indien och Brasilien har den allmänna rösträtten inte skapat en mer jämlik fördelning av välfärden. Det autoritära Chile har utvecklats snabbare än det demokratiska Argentina. Sydkorea är repressivt, ändå växer det, medan det lika repressiva Kina står stilla.

Utvecklingen slår rot

Den avgörande skillnaden är en annan: Som Jeane Kirkpatrick, tidigare amerikansk ambassadör i FN, för länge sedan framhållit är den avgörande faktorn om en given stat är autoritär eller totalitär, om den är en rättsstat eller präglas av rättsligt godtycke. Ett totalitärt system av Kinas eller Nordkoreas typ har stoppat utvecklingen därför att fantasi, tävlan och initiativ förbjudits. Utvecklingen kan slå rot bara om privat egendom, kontrakt, sparande och rimliga priser respekteras. Som rörelsen i dagens Sydkorea och Taiwan mot politisk pluralism visar skapar utveckling en ny medelklass som blir vital bärare av kravet på politiskt deltagande. Ytterst är demokrati, rättssamhälle och utveckling inbördes sammanhängande, då de vilar på samma universella system av moraliska värden.

Tredje världen slits idag mellan två frestelser. Den första är den liberala kapitalismen. Den andra är den ideologiska eller religiösa fundamentalismen: khomeinism i Mellanöstern, castroism i Latinamerika. En tävlan mellan dessa båda former av fundamentalism har utlösts — en tävlan som i sig leder till kollaps för allt vad utveckling och klok politik heter. Västländerna borde därför vara mer selektiva när det gäller att sluta allianser och fortsätta biståndet. I Väst borde man också göra klart för de intellektuella som i 30 år har bestått Tredje världen med falska idéer, att det nu är dags att återvända till verkligheten.

(Artikeln återges med tillstånd av The Wall Street Journal/Europe.)